

TURIZM XIZMATLARI SIFATINI OSHIRISH VA HUDUDIY RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI

Azizbek O'ktamov

Qo'qon davlat universiteti 4-bosqich talabasi

Boqiyev Oybek

Toshkent davlat iqtisodiyot Universiteti 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada turizm sohasining bugungi kunda jahon miqyosida tutgan o'rni, xizmatlar sifatini oshirishning muhim omillari, hududiy raqobatbardoshlikni ta'minlash usullari va zamonaviy yondashuvlar tahlil qilingan. Smart turizm, barqaror rivojlanish, tematik turlar, brendlashtirish va raqamli texnologiyalar asosida xizmat ko'rsatishning afzalliklari real misollar va statistik ma'lumotlar asosida ochib berilgan. Shuningdek, maqolada O'zbekiston misolida amalga oshirilayotgan islohotlar va xalqaro tajriba bilan taqqosloviiy tahlillar keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *turizm xizmati, raqobatbardoshlik, smart turizm, barqaror rivojlanish, brendlashtirish, raqamli texnologiya, tematik turlar.*

KERISH

So'nggi yillarda dunyo bo'ylab turizm sohasi pandemiyadan so'ng jadal sur'atlarda tiklanib, global iqtisodiyotdagi o'rni yanada mustahkamlanmoqda. Jahon Turizm Tashkiloti (UNWTO)ning 2024-yil mart oyida e'lon qilgan hisobotiga ko'ra, 2023-yilda xalqaro sayohatlar soni pandemiyadan oldingi darajaning 88 foiziga yetgan. Xususan, Markaziy Osiyo davlatlari orasida O'zbekiston eng tez tiklanayotgan turizm yo'nalishlaridan biri bo'lib, o'ziga xos tabiati, boy tarixiy merosi va mehmondo'st xalqiga tayanib, 2023-yilda 6,6 milliondan ortiq xorijiy sayyohni qabul qildi. Bu 2022-yilga nisbatan 1,2 millionga ko'p deganidir. Shuningdek, turizm sohasida xizmatlar sifatini oshirish, hududlar o'rtasidagi raqobatni sog'lom asosda rivojlantirish va yangi texnologiyalarni joriy etish dolzarb masalaga aylangan.

O'zbekistonda so'nggi yillarda turizm infratuzilmasini yaxshilash bo'yicha qator ishlar amalga oshirildi. Jumladan, Samarqandda 2023-yilda foydalanishga topshirilgan "Silk Road Samarkand" turistik markazi qisqa muddat ichida minglab sayyohlarni jalb qilmoqda. Ushbu markazda zamonaviy mehmonxonalar, tibbiy va ekologik turizmga ixtisoslashgan maskanlar faoliyat yuritmoqda. Buxoro va Xiva shaharlarida esa tarixiy obidalarni rekonstruksiya qilish va QR-kodli axborot tizimlarini joriy etish orqali madaniy meros obyektlari bilan tanishish yanada qulaylashdi. Bu yondashuv xizmatlar sifatini nafaqat tashqi ko'rinishda, balki mazmunan ham boyitmoqda.

Turizm xizmatlarining raqobatbardoshligini belgilovchi muhim omillardan yana biri bu malakali kadrlar bilan ta'minlash hisoblanadi. 2023-yilda Turizm va madaniy meros vazirligi tomonidan tashkil etilgan maxsus qisqa muddatli kurslar orqali 1 500 dan ortiq gid va mehmonxona xodimlari qayta tayyorlandi. Bunga qo'shimcha ravishda, Samarqand

xalqaro turizm universiteti bitiruvchilari ichida ish bilan bandlik darajasi 85 foizga yetdi, bu esa kadrlar bozori va ta'lim tizimi o'rtasidagi integratsiyaning ijobiy natijasidir. Shu bilan birga, chet tillarni bilish darajasi ham ortib bormoqda: 2024-yil boshida O'zbekistondagi turistik gidlarning 40 foizi ingliz tilida erkin so'zlasha olish darajasiga ega ekani qayd etildi.

Turizm xizmatlarining zamonaviy yo'nalishlaridan biri sifatida raqamli texnologiyalar jadal sur'atlarda joriy etilmoqda. "Uzbekistan.travel" rasmiy portali va mobil ilovalar orqali sayyohlar turar joy band qilish, gid xizmatlari buyurtma qilish, transport xaritasidan foydalanish imkoniga ega bo'lishmoqda. 2023-yilda bu tizim orqali 200 mingdan ortiq foydalanuvchi xizmat ko'rsatishdan foydalangan.

Samarqand shahrida sinov tariqasida ishga tushirilgan "Smart Tourism City" loyihasi esa transport, xavfsizlik, axborot va xizmat ko'rsatish tizimlarini yagona platformaga birlashtirib, kelajakda boshqa shaharlarga ham tatbiq etilishi rejalashtirilmoqda.

Hududlar o'rtasidagi raqobatbardoshlikni oshirishda esa brendlashtirish va marketing strategiyalarining roli katta.

Har bir viloyat o'zining noyoblighi asosida turizmni rivojlantirish yo'lini tanlamoqda.

Masalan, Farg'onada hunarmandchilik, Toshkent viloyatida agro- va eko-turizm, Qoraqalpog'istonda esa Orolbo'yi sarguzasht turizmi yo'nalishlari ustuvorlik qilmoqda.

Turizmni hududiy asosda rivojlantirishda xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etish ham ijobiy natija bermoqda. 2024-yil mart oyida Berlinda o'tgan ITB Berlin xalqaro turizm yarmarkasida O'zbekiston stendi eng ko'p tashrif buyurilgan milliy stend sifatida e'tirof etildi.

Turizm sohasida xizmatlar sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar ham muhim o'rin tutadi. 2024-yil 18-sentabrda Vazirlar Mahkamasining 582-sonli qarori "Turizmning yangi turlarini joriy qilish hamda mamlakatimizning turistik salohiyatidan samarali foydalanishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" qabul qilindi. Ushbu qaror bilan turizmning yangi turlari, jumladan, ekologik, gastronomik, ekstremal va tibbiy turizm yo'nalishlarini rivojlantirish, hududiy turistik salohiyatni oshirish va xizmatlar sifatini yaxshilash bo'yicha aniq vazifalar belgilandi.

Aholining barcha qatlamlari uchun teng imkoniyatlar yaratish maqsadida, 2024-yil 12-yanvarda Prezident tomonidan imzolangan qaror asosida "to'siqsiz turizm" infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar belgilandi.

Ushbu qaror nogironligi bo'lgan shaxslar uchun madaniy meros obyektlari, vokzallar, jamoat transporti va poyezdlarda erkin harakatlanish imkoniyatlarini yaratish, mehmonxonalar va boshqa turistik obyektlarda zarur shart-sharoitlarni ta'minlashni nazarda tutadi.

Turizm sohasida faoliyat yurituvchi tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash maqsadida, 2024-yil 7-noyabrda Vazirlar Mahkamasining 745-sonli qarori "Umumiy ovqatlanish, mehmonxona va turoperatorlik xizmatlarini ko'rsatuvchi tadbirkorlik

subyektlarini rag'batlantirish va ularning qonuniy ishlashi uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida" qabul qilindi.

Ushbu qaror bilan turoperatorlar va mehmonxona xizmatlarini ko'rsatuvchi tadbirkorlik subyektlariga soliq imtiyozlari, subsidiyalar va boshqa moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etildi

Asosiy qism: O'zbekiston Respublikasida turizm xizmatlari sifatini oshirish va hududiy raqobatbardoshlikni ta'minlash bo'yicha qabul qilingan qonun va farmonlar sohaning barqaror rivojlanishiga, xizmatlar sifatining oshishiga va hududiy turistik salohiyatning to'liq ro'yobga chiqishiga xizmat qilmoqda. Ushbu hujjatlar asosida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar nafaqat sayyohlar oqimini oshirishga, balki mamlakat iqtisodiyotining umumiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Hududiy raqobatbardoshlikni ta'minlashda brendlashtirish alohida o'rin tutadi. Brendlashtirish deganda, muayyan hududning o'ziga xos tabiiy, madaniy yoki tarixiy resurslari asosida turizm imijini shakllantirish tushuniladi.

Masalan, Buxoro "Sharq marvaridi", Xiva esa "Ochiq osmon ostidagi muzey" sifatida targ'ib qilinmoqda. Bu esa ichki va xorijiy turistlar orasida hududning tanilishini oshirishga, sayohatga bo'lgan qiziqishni kuchaytirishga xizmat qiladi. 2023-yilda faqatgina "Silk Road Samarkand" brendi ostida tashkillashtirilgan tadbirlar orqali 300 mingdan ortiq sayyoh jalb qilingan. Raqamli texnologiyalar esa turizm xizmatlari sifatini oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda turistik xizmat ko'rsatuvchilarning aksariyati elektron rezervatsiya, onlayn to'lov, virtual gidlik, sun'iy intellekt asosidagi mijozlar bilan ishlash tizimlari (chatbotlar) kabi zamonaviy yechimlardan foydalanmoqda. 2024-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekistonda 700 dan ortiq mehmonxona onlayn bron tizimiga ulangan va Turizm qo'mitasining rasmiy mobil ilovasi orqali 100 mingdan ortiq foydalanuvchi xizmat olgan.

Bu esa xizmatlar tezkorligi, shaffofligi va turistlarning qoniqish darajasini oshirmoqda. Shuningdek, turizmga tematik turlar joriy etilishi xizmatlarni diversifikatsiya qilishning samarali vositasiga aylandi.

Tematik turlar deganda, ma'lum bir mavzuga yo'naltirilgan sayohatlar tushuniladi: masalan, ziyorat turizmi (Buxoro, Termiz), gastronomik turizm (Samarqand palov festivali), ekoturizm (Zomin, Kitob biosfera hududlari) va ekstremal turizm (Chorvoq, Nurata). 2023–2024-yillarda Turizm qo'mitasi tomonidan 60 dan ortiq yangi tematik yo'nalish ishlab chiqildi va viloyatlar kesimida maxsus paketlar asosida sayohatlar yo'lga qo'yildi.

Barqaror va ekologik turizm ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Zaamin va Ugom-Chotqol mintaqalarida elektr transport vositalari, quyosh panelli dam olish maskanlari va chiqindisiz xizmatlar yo'lga qo'yilmoqda.

Shu yo'nalishda Jahon banki bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan "Yashil turizm" loyihasi doirasida 2024-yilda 2 million AQSH dollari miqdorida grant ajratilgan.

Xulosa:qilib aytganda bugungi globallashtirish va raqobat sharoitida turizm sohasi mamlakatlar iqtisodiyoti va xalqaro nufuzini oshirishda muhim omilga aylanmoqda.

O'zbekiston misolida olib qaralganda, so'nggi yillarda turizm xizmatlari sifatini oshirish hamda hududiy raqobatbardoshlikni ta'minlash yo'lida muhim institutsional va innovatsion islohotlar amalga oshirilmoqda.

Prezident farmon va qarorlariga asosan, turizm infratuzilmasi modernizatsiya qilinib, raqamli texnologiyalar keng joriy etilmoqda, xizmatlar sifati xalqaro standartlarga yaqinlashtirilmoqda.

Shuningdek, hududlarning turistik brendlarini shakllantirish, tematik turlar orqali xizmatlarni diversifikatsiya qilish va marketing strategiyalarini yangilash bo'yicha aniq choralar ko'rilmoqda.

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, turizm xizmatlarining sifati va hududiy raqobatbardoshlik o'zaro uzviy bog'liq bo'lib, ularni ta'minlash zamonaviy boshqaruv uslublari, innovatsion yondashuvlar, axborot texnologiyalaridan foydalanish va normativ-huquqiy asoslarning izchil takomillashuviga tayanadi.

Kelgusida bu yo'nalishdagi ishlar izchil davom ettirilsa, O'zbekiston Markaziy Osiyodagi yetakchi turistik markazlardan biriga aylanishi tabiiy jarayon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2024). Respublikaga xorijiy turistlar oqimini keskin oshirish hamda ichki turizmni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida PF-9-sonli farmon. Lex.uz: <https://lex.uz/docs/6453096>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2024). Turizm infratuzilmasini yaxshilash va xorijiy turistlar oqimini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida PF-102-sonli farmon. Lex.uz: <https://lex.uz/docs/7504830>

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2024). Turizmning yangi turlarini joriy qilish hamda mamlakatimizning turistik salohiyatidan samarali foydalanishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida 582-sonli qaror. Lex.uz: <https://lex.uz/docs/7395814>

4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2024). Umumiy ovqatlanish, mehmonxona va turoperatorlik xizmatlarini ko'rsatuvchi tadbirkorlik subyektlarini rag'batlantirish va ularning qonuniy ishlashi uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish to'g'risida 745-sonli qaror. Lex.uz: <https://lex.uz/docs/7547746>

5. "To'siqsiz turizm" infratuzilmasini rivojlantirishga oid yangilik. (2024). Gazeta.uz sayti. <https://www.gazeta.uz/oz/2024/01/18/accessible-tourism>

6. Davlat statistika qo'mitasi. (2024). O'zbekiston Respublikasida turizm sohasi statistik ko'rsatkichlari (2023 yil yakuni bo'yicha). Stat.uz: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/turizm>

7. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi. (2023). Silk Road Samarkand loyihasi doirasida amalga oshirilgan tadbirlar statistikasi. Tourism.uz: <https://uzbektourism.uz>

8. Qurbonov A.X., Xasanov R.R. (2023). Turizm xizmatlari sifatini oshirishda innovatsion yondashuvlar. Ilmiy maqola, “Iqtisodiyot va innovatsiyalar” jurnali, 4-son, 45–52-betlar.

9. Norqulov D.E. (2022). Hududiy raqobatbardoshlik va turizm infratuzilmasining rivojlanish omillari. “Turizmni rivojlantirish muammolari” ilmiy to‘plami, Toshkent.